

بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در سازمان تأمین اجتماعی (اداره کل تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران)

رسول عبدالعظیم زاده^۱، حسین رضازاده^۲، وحید کشوری^۳

چکیده

مدیریت نقدینگی یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی است که سازمان‌های بزرگ که فعالیت مالی انجام می‌دهند با آن روبرو هستند. سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان بزرگ‌ترین سازمان ارائه‌دهنده خدمات درمانی و اجتماعی برای ایفای هرچه بهتر نقش خود در تعهداتش نیاز مبرم به مدیریت نقدینگی دارد. این بدان دلیل است که افزایش تعهدات در سال‌های گذشته منجر به کاهش منابع و اعتبارات آن شده است.

هدف: هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی سازمان تأمین اجتماعی در محدوده اداره کل شهرستان‌های استان تهران است. عوامل گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، برنامه‌ریزی اقتصادی، صرفه‌جویی، کنترل داخلی، مطالبات، درآمد حق بیمه و تعهدات متغیرهای مستقل و مدیریت نقدینگی متغیر وابسته این تحقیق است.

روش: روش پژوهش کاربردی از نوع پیمایشی و جامعه‌آماري ۲۲۶ نفر از کارمندان واحدهای حسابداری، درآمد و اجرائیات اداره کل شهرستان‌های استان تهران و شعب تابعه است که با استفاده از فرمول کوکران، ۱۴۸ نفر از این افراد با روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات و آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی پرسشنامه و معیارهای روایی همگرا و روایی تشخیص پایایی، برای تأیید روایی و کیفیت مدل استفاده شده است. حجم بالای نمونه، نرمال بودن داده‌ها را تأیید می‌کند. از آزمون t-تک‌نمونه برای بررسی اثرگوه‌ها بر سازه خود و اثر متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته، تحلیل معادلات ساختاری به‌منظور تجزیه و تحلیل مدل استفاده شده است.

نتیجه: نتایج این تحقیق نشان داد که عامل گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، در مقایسه سایر عوامل بیشترین اثر را در مدیریت نقدینگی و همچنین سازه مطالبات، بیشترین اثر را بر سازه تعهدات در مقایسه با سازه‌های صرفه‌جویی، برنامه‌ریزی اقتصادی و درآمد حق بیمه دارد. لذا تمرکز

۱- دانشجوی دکتری آمار، کارشناس ارشد اداره ارزیابی عملکرد کارکنان سازمان تأمین اجتماعی rasoulazimzade@gmail.com

۲- کارشناس ارشد مدیریت دولتی، رئیس اداره ارزیابی عملکرد کارکنان سازمان تأمین اجتماعی

۳- کارشناسی ارشد مدیریت مالی، مسئول واحد امور بیمه شدگان شعبه ملارد

بر گسترش ساختار مدیریت نقدینگی می‌تواند راه‌گشای بسیاری از مشکلات در کنترل جریان وجه نقد باشد و طرح و برنامه مدون جهت وصول مطالبات معوق به مدیریت نقدینگی کمک کند.

واژگان کلیدی: تعهدات - سازمان تأمین اجتماعی - گسترش ساختار مدیریت نقدینگی - مدیریت نقدینگی - مطالبات

۱- مقدمه

جریان ورود و خروج وجه نقد در هر واحد سازمانی بازتاب تصمیم‌گیری جهت برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت عملیاتی و طرح‌های سرمایه‌گذاری و تأمین مالی است (صرافت، ۱۳۹۳ : ۵۴). بدون پیش‌بینی جریان وجه نقد قضاوت و تصمیم‌گیری آگاهانه و انتخاب مناسب‌ترین راهکار ممکن نیست. مدیریت نقدینگی یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی است (رستمیان و حاجی بابایی، ۱۳۸۸ : ۱۷۷) که سیستم بانکداری و یا سازمان‌های بزرگ که فعالیت مالی انجام می‌دهند از جمله سازمان‌های بیمه‌گر به‌عنوان مثال سازمان تأمین اجتماعی در ایران با آن روبرو هستند. دلیل اصلی این چالش این است که بیشتر منابع بانک‌ها از محل سپرده‌های کوتاه‌مدت و منابع سازمان‌ها از محل فروش محصولات و یا ارائه خدمات تأمین مالی می‌شود (رستمیان و حاجی بابایی، ۱۳۸۸ : ۱۷۷). در این میان منابع سازمان تأمین اجتماعی عمدتاً از محل دریافت حق بیمه از بیمه‌شدگان و کارفرمایان تأمین می‌گردد. طبق ماده ۲۸ قانون سازمان تأمین اجتماعی منابع درآمد سازمان از حق بیمه، درآمد حاصل از وجوه و ذخایر و اموال سازمان، وجوه حاصل از خسارات و جریمه‌های نقدی مقرر در این قانون و کمک‌ها و هدایا است (سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی، tamin.ir).

مدیریت نقدینگی به معنی توانایی سازمان برای ایفای تعهدات مالی خود در طول زمان است، که در سطوح مختلفی صورت می‌گیرد. اولین نوع آن به‌صورت روزانه صورت پذیرفته و به‌صورت متناوب نقدینگی موردنیاز در روزهای آتی پیش‌بینی می‌شود. دومین نوع مدیریت نقدینگی که مبتنی بر مدیریت جریان نقدینگی است، نقدینگی موردنیاز را برای فواصل طولانی‌تر شش‌ماهه تا دو ساله پیش‌بینی می‌کند. سومین نوع به بررسی نقدینگی موردنیاز سازمان در شرایط بحرانی می‌پردازد (رستمیان و حاجی بابایی، ۱۳۸۸ : ۱۷۷). وظیفه اصلی سازمان تأمین اجتماعی ایجاد توازن بین تعهدات کوتاه‌مدت و بلندمدت مالی و سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت است. نگهداری مقادیر ناکافی نقدینگی، سازمان‌ها را با خطر عدم توانایی در ایفای تعهدات و در نتیجه ورشکستگی روبرو می‌کند. نگهداری مقادیر فراوان نقدینگی، نوع خاصی از تخصیص ناکارآمد منابع است که باعث کاهش نرخ درآمدهای سازمان از محل سرمایه‌گذاری‌ها و در نتیجه از دست دادن بازار سرمایه می‌شود (رستمیان و حاجی بابایی، ۱۳۸۸ : ۱۷۷). سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان بزرگ‌ترین سازمان ارائه‌دهنده خدمات درمانی و اجتماعی کوتاه‌مدت و بلندمدت به اقشار جامعه برای ایفای هرچه بهتر نقش خود در تعهدات سازمانی‌اش نیاز مبرم به مدیریت نقدینگی در آن سازمان دارد. این بدان دلیل است که افزایش تعهدات سازمان در طول سال‌های گذشته منجر به کاهش منابع و اعتبارات آن شده است. انجام اقدامات هدفمند و مؤثر و قابل‌اندازه‌گیری در خصوص مدیریت نقدینگی در سازمان تأمین اجتماعی، انگیزه و ضرورت انجام این تحقیق را فراهم آورده است. لذا باید به‌دنبال مدلی برای اثرات عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی باشیم. همچنین موضوع

بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی از موضوعاتی است که بیشتر در خصوص مؤسسات اعتباری و بانک‌ها مدنظر قرار گرفته شده و در مواردی همچون سازمان تأمین اجتماعی و سایر مؤسسات مشابه که از نظر جریان وجه نقد و تعهدات شباهت زیادی به مؤسسات اعتباری دارند صورت نگرفته و یا به ندرت تنها به رابطه مدیریت مجموعه با مدیریت نقدینگی پرداخته شده است. در این تحقیق به شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در سازمان تأمین اجتماعی (حوزه اداره کل شهرستان‌های استان تهران) و ارائه مدل مفهومی مناسب این عوامل و تجزیه و تحلیل آن می‌پردازیم.

این مقاله در ۵ بخش تنظیم شده است. پس از مقدمه بخش دوم به ادبیات پژوهش، بخش سوم به روش تحقیق، بخش چهارم به تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش و بخش پنجم به بحث و نتیجه‌گیری تخصیص داده شده است.

۲- مروری بر ادبیات پژوهش

۲-۱- تعریف برخی واژه‌ها و مبانی نظری

۲-۱-۱- دارایی:

دارایی در علم حسابداری، عبارت است از کلیه اموال و حقوقی که دارای ارزش پولی باشند. به منابعی که دارای ارزش اقتصادی هستند و افراد، شرکت‌ها یا دولت‌ها مالکیت آن را در اختیار می‌گیرند و انتظار دارند آن منابع در آینده منافی را برای آن‌ها ایجاد کند، دارایی گفته می‌شود.

طبق تعریفی که در کتاب مبانی نظری حسابداری از دارایی شده، دارایی مفهومی مالی است، یعنی اموال و حقوقی که منافع آتی آن قابلیت تبدیل به پول دارند و بر اثر معاملات، عملیات یا رویدادهای مشخص به مالکیت یا تسلط مالکانه یک واحد تجاری درآمده‌اند، دارایی آن واحد محسوب می‌شوند. دارایی یکی از عناصر حسابداری نشان‌دهنده وضعیت مالی واحد انتفاعی است (سازمان حسابرسی، ۱۳۸۷: ۶۲).

۲-۱-۲- سرمایه:

نشان‌دهنده ادعای مالک نسبت به دارایی‌های واحد تجاری است. اگر جمع بدهی‌ها را از جمع دارایی‌ها کسر کنیم، مقدار باقیمانده برابر با سرمایه مالک (مالکان) خواهد بود (کرمی، ۱۳۹۴: ۵۱).

در حقیقت هر نوع دارایی‌های مالی یا ارزش دارایی‌های مالی نظیر وجه نقد موجود در حساب‌های بانکی، همین‌طور به کارخانه‌ها، ماشین‌آلات و تجهیزاتی که برای تولید در اختیار شرکت‌هاست، سرمایه گفته می‌شود.

این مبلغ از کم کردن بدهی های مؤسسه از جمع دارایی آن به دست می آید. به عبارت دیگر پس از پرداخت تمام بدهی ها و تعهدات یک مؤسسه آنچه از دارایی باقی می ماند متعلق به صاحب یا صاحبان مؤسسه است.

۲-۱-۳- نقدینگی و ریسک نقدینگی

نقدینگی خاصیتی از دارایی ها است که به زمان و هزینه تبدیل آن ها به پول بستگی دارد. به عبارتی، هزینه مبادله یک دارایی با پول، معیاری برای سنجش نقدینگی آن دارایی است (عرب مازاریزدی، ۱۳۹۲: ۸). نقدینگی، در دسترس بودن وجه نقد یا معادل های وجه نقد است (بنکز^۱، ۲۰۰۵: ۳). یک بانک یا سازمان، زمانی نقدینگی کافی دارد که بتواند وجوه کافی را هم از طریق افزایش بدهی ها و هم از طریق تبدیل دارایی های نقد به وجوه نقد، به سرعت و با یک هزینه قابل قبول به دست آورد (فالکونر^۲، ۲۰۰۱: ۱۳). از دیدگاه نظری هر فعالیت اقتصادی همراه با درجه ای از ریسک است، ریسک را نمی توان به طور کامل حذف کرد؛ بنابراین نگرش علمی به مسئله ریسک چیزی جز مدیریت آن نیست (اسماعیل زاده، ۱۳۹۶: ۱۷۴). ضرورت ریسک نقدینگی عدم توانایی بانک یا سازمان در تأمین وجوه برای اعطای تسهیلات یا پرداخت به موقع دیون خود است (تراپ^۳، ۱۹۹۹: ۲). این ریسک عمدتاً از ساختار دارایی ها و بدهی ها ناشی می شود و منشأ اصلی آن، عدم تطابق زمانی بین جریان های ورودی و خروجی به بانک یا سازمان است؛ از این رو ریسک نقدینگی را می توان به دودسته ریسک نقدینگی دارایی ها و منابع تقسیم نمود (عرب مازاریزدی، ۱۳۹۲: ۷). ریسک نقدینگی دارایی ها به عدم توانایی بانک یا سازمان در فروش دارایی های خود جهت برآوردن نیازهای نقدی غیرمنتظره اشاره دارد. ریسک نقدینگی منابع نیز به عدم جذب منابع به طریق عادی بازمی گردد (عرب مازاریزدی، ۱۳۹۲: ۷).

۲-۱-۴- وجوه نقد

وجه نقد در استاندارد حسابداری تنها به موجودی نقد و سپرده های دیداری نزد بانک ها و مؤسسات مالی اعم از ریالی و ارزی (شامل سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدت بدون سررسید) اطلاق می گردد. سپرده های سرمایه گذاری بلندمدت وجه نقد تلقی نمی شود، زیرا هدف از نگهداری آن ها تحصیل سود است.

معادل وجه نقد، بنا بر تعریف رایج عبارت است از سرمایه گذاری های کوتاه مدت سریع التبدیل به وجه نقد، که احتمال خطر کاهش در ارزش آن ناچیز بوده و به آسانی و بدون اطلاع قبلی قابل تبدیل

1- Banks
2- Falconer
3- Tripe

به مبلغ معینی وجه نقد باشد و موعد آن در زمان تحصیل تا سررسید حداکثر سه ماه و به کسر وام‌ها و قرض‌الحسنه‌های دریافتی از بانک‌ها و سایر اشخاص که ظرف سه ماه از تاریخ تحصیل قابل بازپرداخت باشد.

۲-۱-۵- گسترش ساختار مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد

گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بر چهار اصل استوار است. اصل اول: هر بانک، موسسه و یا سازمانی که فعالیت مالی مشابه انجام می‌دهد باید راهکار تائید شده‌ای برای مدیریت روزبه‌روز نقدینگی داشته باشد. این راهکار باید به کلیه واحدهای مالی سازمان ابلاغ شود. اصل دوم: هیئت‌مدیره باید راهکار و اصول مربوط به مدیریت نقدینگی را تصویب کند. همچنین باید اطمینان حاصل شود که مدیریت ارشد اقدامات لازم را در مورد مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی انجام داده است. هیئت‌مدیره باید به‌طور مرتب اطلاعات مربوط به وضعیت نقدینگی بانک یا سازمان را دریافت نماید و در مورد هرگونه تغییری در وضعیت جاری و دورنمای آتی نقدینگی بانک، سریعاً در جریان امر قرار گیرد. اصل سوم: هر بانک و یا سازمانی که فعالیت مالی مشابه انجام می‌دهد باید ساختار مدیریتی ایجاد کند تا راهکار نقدینگی خود را به‌طور مؤثر اجرا کند. این ساختار باید پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی بانک یا سازمان را شامل گردد. مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل کند که نقدینگی بانک یا سازمان به‌طور مؤثری کنترل می‌شود و سیاست‌ها و رویه‌های مناسب برای کنترل ریسک نقدینگی ایجاد شده است. آنها باید حدودی را برای نقدینگی خود طی محدوده‌های زمانی خاصی تعیین کند و آنها را به‌طور مرتب تحت مراقبت قرار دهند. اصل چهارم: یک بانک و یا سازمان مالی مشابه باید سیستم‌های اطلاعاتی مناسبی برای اندازه‌گیری، مراقبت، کنترل و گزارش دهی ریسک نقدینگی دارا باشد. گزارش‌ها باید به‌موقع به هیئت‌مدیره، مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط ارائه گردد (رهبری شمس و فریدونی، ۱۳۸۴: ۳).

۲-۱-۶- مطالبات معوق موجود در سازمان تأمین اجتماعی:

مطالبات غیر جاری یا بدهی‌های مربوط به کارگاه‌هایی که از پرداخت دیون خود به سازمان تأمین اجتماعی خودداری نموده‌اند (سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی، tamin.ir).

۲-۱-۷- تعهدات و حمایت‌های سازمان تأمین اجتماعی

به‌طور کلی تعهدات سازمان به بیمه‌شدگان به دو نوع تعهدات کوتاه‌مدت و تعهدات بلندمدت مختلف تقسیم می‌شود:

الف) تعهدات کوتاه‌مدت: مجموعه حمایت‌هایی که از سوی سازمان در خصوص بیمه‌شدگان در قالب تعهدات کوتاه‌مدت صورت می‌گیرد عبارت است از: حمایت‌های درمانی در موارد بیماری،

بارداری، حوادث و...، غرامت دستمزد ایام بیمار، غرامت دستمزد ایام بارداری، هزینه سفر و اقامت بیمار و همراه، پروتز و اورتز (تأمین هزینه وسایل کمک پزشکی)، غرامت نقص عضو مقطوع، کمک هزینه ازدواج، هزینه کفن و دفن و مقرری بیمه بیکاری (سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی، tamin.ir).

ب) تعهدات بلندمدت: مجموعه حمایت‌هایی که از سوی سازمان در خصوص بیمه‌شدگان در قالب تعهدات بلندمدت صورت می‌گیرد عبارت است از: مستمری بازنشستگی، مستمری از کارافتادگی کلی، مستمری از کارافتادگی جزئی، مستمری بازمندگان، مزایای نقدی، غیرنقدی و عیدی مستمری‌بگیران (کمک عائله‌مندی، کمک هزینه اولاد، عیدی) (سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی، tamin.ir).

۲-۱-۸- درآمد حق بیمه

سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان متولی اصلی خدمات بیمه‌ای به اقشار جامعه از جمله کارگران به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی از جمله واحدهای اجرائی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به حساب می‌آید. در این سازمان بیمه‌گر، خدمات مختلف بیمه‌ای به دودسته بیمه اجباری و بیمه‌های خاص از نظر نحوه دریافت حق بیمه تقسیم‌بندی می‌شود. در مورد بیمه‌های خاص عموماً طرف حساب شخص بیمه‌شده است، اما حق بیمه دریافتی سازمان تأمین اجتماعی بابت بیمه اجباری از سوی کارفرمایان با ضوابط مخصوص آن انجام می‌شود و با توجه به اینکه طبق مصوبه الزام‌آور مجلس شورای اسلامی کارفرما مکلف است کارکنان خود را بیمه اجباری نماید، در صورت استتکاف ایشان از این امر و شناسایی کارگاه و کارکنان آن از سوی بازرسان سازمان تأمین اجتماعی سابقه بیمه ناشی از بازرسی برای این دسته از افراد ایجاد می‌شود و این کارکنان می‌توانند با ارائه مدارک شناسایی به شعبه مربوطه سازمان تأمین اجتماعی دفترچه بیمه درمانی نیز دریافت نمایند و همچنین در صورت استتکاف مجدد کارفرما از پرداخت حق بیمه به سازمان، آن کارفرما بدهکار به حساب می‌آید و سازمان تأمین اجتماعی طی فرآیندی می‌تواند اقدامات اجرائی و قانونی خود را بر علیه کارفرمای مذکور انجام داده و حق بیمه را وصول نماید (سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی، tamin.ir).

۲-۱-۹- کنترل داخلی

هر بانک یا سازمانی که فعالیت مالی دارد باید برای نظارت بر فرایند مدیریت ریسک نقدینگی خود دارای سیستم کنترل داخلی مؤثر و کارآمد باشد. اجزای اصلی و اثربخش سیستم کنترل نقدینگی باید به‌صورت مستقل و منظم، موردبازنگری و ارزیابی قرار گیرد و برای اطمینان، هر قسمت از سیستم کنترل داخلی که لازم است، به‌طور مناسب اصلاح شود یا ارتقا یابد. نتایج این بررسی‌ها باید در اختیار مسئولان نظارتی قرار گیرد (رهبری شمس و فریدونی، ۱۳۸۴: ۶).

۲-۱-۱۰- برنامه‌ریزی اقتضایی

هر بانک یا سازمانی که فعالیت مالی دارد باید برنامه‌هایی برای رویارویی با پیشامدهای احتمالی مختلف تدوین کند. این برنامه‌ها شامل استراتژی اداره کردن بحران‌های نقدینگی و روش‌های جبران شکاف‌های کوتاه‌مدت در جریان‌های نقدی است که به دلیل قرار گرفتن در شرایط غیرمنتظره به وجود آمده است (رهبری شمس و فریدونی، ۱۳۸۴ : ۵).

۲-۲- سابقه پژوهش

در این قسمت مروری بر برخی تحقیقات انجام‌شده در خصوص عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در سازمان‌ها و بانک‌ها به عمل می‌آید.

جدول ۱. سابقه پژوهش

پژوهش‌های انجام‌شده		
نویسنده	عنوان	نتیجه
حمیدی محیا (۱۳۹۹)	بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد در سازمان تأمین اجتماعی	بین مدیریت تأمین اجتماعی با جریان وجه نقد رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد و همچنین بین مدیریت نقدینگی با جریان نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی رابطه معنی‌دار وجود دارد
آل عمران رویا و سید علی آل عمران (۱۳۹۱)	ارزیابی مدیریت کنترل حجم نقدینگی توسط بانک مرکزی	به کارگیری برنامه‌ریزی‌های سازماندهی‌شده و مناسب بانک مرکزی در تعیین میزان حجم نقدینگی در سال‌های پایانی دوره منجر به کاهش بی‌ثباتی حجم نقدینگی و میل آن به سمت یک‌میزان باثبات و بهینه‌شده است
رحمانی پور سمیه (۱۳۹۱)	بررسی عوامل مؤثر بر ریسک نقدینگی در صنعت بانکداری	۱- متغیرهای سپرده‌های دیداری رابطه معکوس با ریسک نقدینگی دارد. ۲- تسهیلات پرداختی به صورت معنادار بر ریسک نقدینگی تأثیر می‌گذارند.
آنجلا رومان و آلینا کاملیا سارگو (۲۰۱۵)	تأثیر عوامل بانک خاص بر نقدینگی بانک‌های تجاری: شواهد تجربی حاصل از کشورهای اروپای مرکزی و شرقی	آثار منفی استهلاک وام‌های پرداختی منجر به افزایش بیش‌ازحد نقدینگی بانک‌های مورد بررسی می‌شود.
آنامیکا سینگ و آنیل کومار شارما (۲۰۱۶)	تحلیل تجربی اقتصاد کلان از عوامل مؤثر بر ریسک نقدینگی در بانک‌ها برگزیده هندی	سپرده‌ها، سودآوری، منابع و تورم اثر مثبت بر ریسک نقدینگی دارند

1- Angela Roman and Alina Camelia Sargu

2- Anamika Singh and Anil Kumar Sharma

در تحقیقی با عنوان مشابه (بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد در سازمان تأمین اجتماعی) که در سال ۱۳۹۹ توسط خانم محیا حمیدی انجام شده است متغیرهای مدیریت تأمین اجتماعی و مدیریت نقدینگی به عنوان متغیر مستقل و جریان نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی به عنوان متغیر وابسته تعیین شده بود. در حالی که در تحقیق حاضر، متغیرهای اثر عوامل درآمد حق بیمه، مطالبات، تعهدات، صرفه‌جویی، کنترل داخلی و ناظران، برنامه‌ریزی اقتضایی و گسترش ساختار مدیریت نقدینگی به عنوان متغیرهای مستقل و متغیر مدیریت نقدینگی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده‌اند.

نتایج تحقیق دیگری با «عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)» که در سال ۱۳۹۶ توسط آمنه حیدری کلان، رستم قره داغی، و صابر جلیلی انجام شد، نشان می‌دهد که بین اهرم مالی و مدیریت نقدینگی رابطه معنی‌دار و معکوس وجود دارد. همچنین رابطه بین سودآوری و مخارج سرمایه‌ای با مدیریت نقدینگی به لحاظ آماری معنی‌دار نیست (حیدری کلان، ۱۳۹۶).

همچنین در سال ۱۳۹۹ تحقیقی با عنوان «طراحی الگوی بهینه یکپارچه مدیریت نقدینگی مبتنی بر ریسک در هلدینگ‌های تخصصی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)» توسط غلامرضا زمردیان، محمدرضا رستمی، و ربابه بهرامیان انجام شد. نتایج این تحقیق نشان داد بین حساسیت ریسک، نوسانات قیمت، نوسانات بازده مورد انتظار، ریسک نقدینگی و ریسک نقدشوندگی با مدیریت نقدینگی رابطه معنی‌دار وجود دارد (زمردیان، ۱۳۹۹).

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد برنامه‌ریزی اقتضایی با مدیریت نقدینگی رابطه معنی‌دار ندارد. مطالبات بر مدیریت نقدینگی و تعهدات سازمان اثر معنادار دارد و گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بیشترین اثر را بر مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد دارد که منجر به کاهش ریسک نقدینگی می‌شود که منطبق با یافته‌های حمیدی (۱۳۹۹)، رحمانی پور (۱۳۹۱)، آنجلا رومان و آلینا کاملیا سارگو (۲۰۱۵)، آنامیکا سینگ و آنیل کومار شارما (۲۰۱۶) و در تضاد با یافته رویا آل عمران و سید علی آل عمران (۱۳۹۱) است.

۳- روش تحقیق

در اینجا به‌طور کلی به معرفی اهداف و فرضیات، جامعه و نمونه آماری، روش‌های نمونه‌گیری و حجم نمونه، روش‌های پژوهش، نحوه گردآوری اطلاعات و ابزارهای مربوط به آن و مدل مفهومی پژوهش توجه شده است.

۳-۱- اهداف و فرضیه‌ها

در این تحقیق اهداف زیر مدنظر هستند:

- ۱- شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران
- ۲- ارائه مدل مناسب برای عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران
- ۳- سنجش میزان اثرگذاری عوامل احصاء شده بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران
- ۴- اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران

در تحقیق حاضر در راستای اهداف اصلی تحقیق، فرضیاتی به‌صورت زیر طراحی شد:

- فرضیه اول: درآمد حق بیمه بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی تأثیرگذار است.
 - فرضیه دوم: مطالبات موجود در سازمان تأمین اجتماعی از کارفرمایان و بیمه‌شدگان بر مدیریت نقدینگی در شعب تأثیرگذار است.
 - فرضیه سوم: تعهدات سازمان تأمین اجتماعی بر مدیریت نقدینگی در شعب تأثیرگذار است.
 - فرضیه چهارم: صرفه‌جویی در منابع بر مدیریت نقدینگی در شعب سازمان تأمین اجتماعی تأثیرگذار است.
 - فرضیه پنجم: کنترل داخلی و وجود ناظران بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی تأثیرگذار است.
 - فرضیه ششم: برنامه‌ریزی اقتضایی بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی تأثیرگذار است.
 - فرضیه هفتم: گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی تأثیرگذار است.
- شایان ذکر است به‌منظور بررسی اثر متغیرهای مستقل بر یکدیگر می‌توان فرضیات ذیل را نیز مورد بررسی قرار داد:
- فرضیه هشتم: برنامه‌ریزی اقتضایی بر درآمد حق بیمه در شعب تأمین اجتماعی تأثیر معناداری دارد.
 - فرضیه نهم: برنامه‌ریزی اقتضایی بر مطالبات موجود در شعب تأمین اجتماعی تأثیر معناداری دارد.

- فرضیه دهم: صرفه جویی در منابع در شعب بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه یازدهم: میزان درآمد حق بیمه بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه دوازدهم: وصول مطالبات موجود در سازمان تأمین اجتماعی بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی تأثیر معناداری دارد.

۳-۲- انتخاب روش تحقیق

پژوهش حاضر بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع توصیفی، از لحاظ دسته‌بندی پژوهش‌های توصیفی، از نوع پیمایشی و به لحاظ زمانی، از نوع مقطعی- عرضی است. به لحاظ ارتباط بین متغیرها، این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و زمینه‌یابی به شمار می‌آید. همچنین از نظر ماهیت نیز از نوع کاربردی به‌شمار می‌آید. برای جمع‌آوری اطلاعات، از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است و جهت گردآوری اطلاعات عملیاتی موردنیاز از جامعه آماری، روش میدانی مورد استفاده بوده و از توزیع پرسشنامه برای این عملیات بهره گرفته شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه کارمندان حسابداری، درآمد و اجرائیات شعب تابعه سازمان تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران به تعداد ۲۲۶ است. روش نمونه‌گیری به کار گرفته شده، روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی ساده است و جهت تعیین حجم نمونه؛ از فرمول کوکران برای جامعه محدود استفاده شده است که باتوجه به این فرمول حجم کل نمونه به‌اندازه ۱۴۶ نفر تعیین گردید.

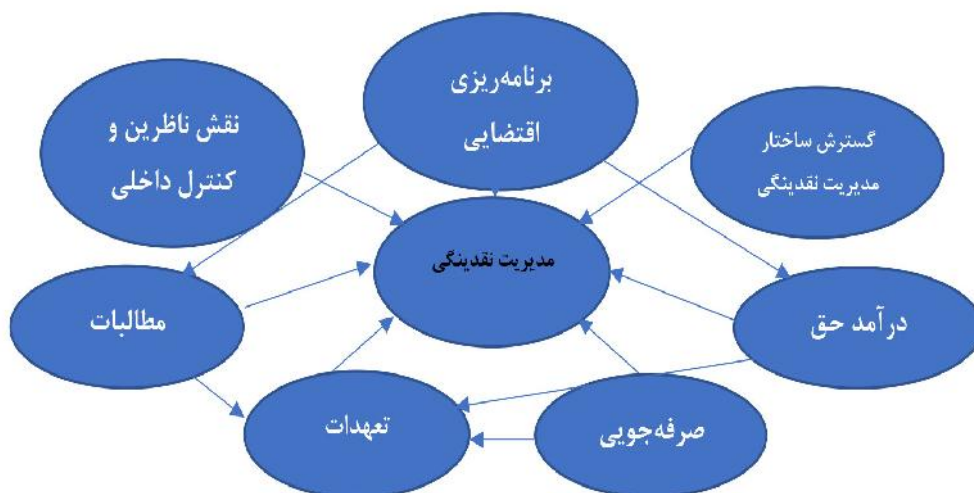
باتوجه به اینکه در این تحقیق داده‌های موردنظر از طریق پاسخ به پرسشنامه لیکرتی ۳۰ پرسشی پایا (مقدار آلفای کرونباخ، ۰,۷۳) به دست آمده است و هدف از آن بررسی و تحلیل مدل مفهومی ارائه شده به منظور عوامل مؤثر بر نقدینگی و جریان وجه نقد است بنابراین از روش تحلیل مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار اسمارت- پی ال اس^۱ استفاده شده است. در پرسشنامه به کار گرفته شده، از آنجاکه سؤالات از مقیاس‌های نسبی بهره‌مند بودند، مبادرت به استفاده از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت شد و بدین ترتیب، اطلاعات کیفی و ناپارامتریک با مقادیر کمی و عددی تعبیر شدند و در محاسبه‌ها مالک عمل قرار گرفته. برای ارزیابی روایی و اعتبار مدل‌های اندازه‌گیری از روایی همگرا یا پایایی و روایی واگرا یا تشخیصی، برای ارزیابی روایی و اعتبار مدل ساختاری از ضرایب مسیر بتا، ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به فرضیه‌ها و مقادیر واریانس تبیین شده، برای بررسی کیفیت مدل اندازه‌گیری و ساختاری از شاخص بررسی اعتبار اشتراک و ضریب استون-گیسر (اعتبار حشو یا افزونگی)، برای بررسی مدل و ارتباط بین متغیرهای مدل از روش معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مجذورات جزئی PLS استفاده شده است. همچنین، جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها، قانون قوی اعداد بزرگ، از آزمون T

1- Smal-PLS

تک نمونه‌ای جهت آزمون فرضیات اصلی و فرعی در مدل استفاده گردیده است.

۳-۳- مدل مفهومی تحقیق

مدل مفهومی پژوهش^۱ یک الگوی مفهومی است مبتن بر روابط تئوریک میان شماری از عوامل که در مورد مسئله پژوهش با اهمیت تشخیص داده شده‌اند. این نظریه با بررسی سوابق پژوهشی، تعاریف ارائه شده، عنوان پژوهش و مبانی نظری موجود در قلمرو مسئله به گونه‌ای منطقی جریان پیدا می‌کند (خان‌علی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹). در الگوی ترکیبی این پژوهش، اثر عوامل درآمد حق بیمه، مطالبات، تعهدات، صرفه‌جویی، کنترل داخلی و ناظران، برنامه‌ریزی اقتضایی و گسترش ساختار مدیریت نقدینگی به عنوان متغیرهای مستقل و متغیر مدیریت نقدینگی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده‌اند. همان گونه که در شکل (۱) مشاهده می‌گردد شکل دادن مدل مفهومی پژوهش از الگوهای موجود و تحلیل عاملی یک‌طرفه استفاده شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی

کنترل‌های داخلی، نقش ناظرین، برنامه‌ریزی اقتضایی و گسترش ساختار مدیریت نقدینگی رویه‌های مؤثر مدیریت نقدینگی بانک‌ها از سوی مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی اعلام شده است (رهبر شمس کار صدیقه، ۱۳۸۴).

همچنین انواع درآمدها و هزینه‌ها جهت محاسبه ریسک نقدینگی از سوی رستمیان و حاجی بابایی مدنظر قرار گرفته شده است (رستمیان و حاجی بابایی، ۱۳۸۸).

لذا از این روی برنامه‌ریزی اقتضایی، گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، نقش ناظرین و کنترل داخلی باتوجه به رویه‌های مؤثر مدیریت نقدینگی اعلامی از سوی بانک مرکزی و همچنین درآمد حق بیمه، مطالبات، صرفه‌جویی به‌عنوان ورودی وجه نقد و درآمدهای سازمان و تعهدات به‌عنوان خروجی وجه نقد و هزینه‌های سازمان به‌عنوان سازه‌های مؤثر بر مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد در مدل مفهومی پژوهش ارائه شده است.

۴- تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

۴-۱- تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای ارزیابی روایی و اعتبار مدل‌های اندازه‌گیری از روایی همگرا یا پایایی و روایی واگرا یا تشخیصی، برای ارزیابی روایی و اعتبار مدل ساختاری از ضرایب مسیر بتا، ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به فرضیه‌ها و مقادیر واریانس تبیین شده، برای بررسی کیفیت مدل اندازه‌گیری و ساختاری از شاخص بررسی اعتبار اشتراک و ضریب استون-گیسر (اعتبار حشو یا افزونگی)، برای بررسی مدل و ارتباط بین متغیرهای مدل از روش معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مجذورات جزئی Pls و برای بررسی برازش کلی مدل از معیار روایی تشخیص و اعتبار مدل GOF استفاده شده است. همچنین، جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها، قانون قوی اعداد بزرگ و از آزمون T تک نمونه‌ای جهت آزمون فرضیات اصلی و فرعی در مدل استفاده گردیده است.

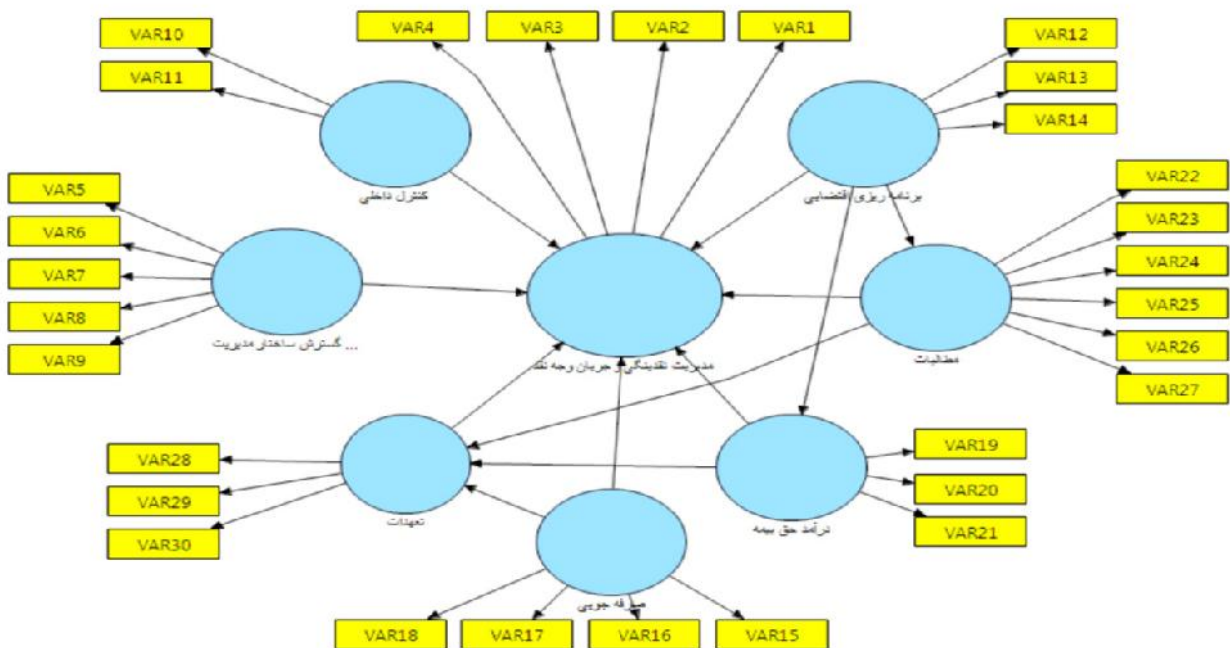
۴-۲-۱- تحلیل مدل مفهومی به روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد مؤلفه

محور

منظور از تحلیل برازش مدل این است که تا چه حد یک مدل با داده‌های مربوطه سازگاری و توافق دارد. لذا در اینجا به ارزیابی برازش مدل مفروض پژوهش پرداخته می‌شود تا از سازگاری آن با داده‌های پژوهش اطمینان حاصل گردد.

۴-۲-۱-۱- مدل مربوط به مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد

با اضافه کردن گویه‌های (پرسش‌های مندرج در پرسشنامه) مربوط به هر یک از سازه‌های مدل مفهومی، مدل مربوط به مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد ایجاد می‌گردد.

شکل ۲. مدل ساختاری مدیریت نقدینگی

جدول ۲. متغیرهای مدل عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی

متغیر پنهان	نوع متغیر	متغیر آشکار	شرح
مدیریت نقدینگی	وابسته	VAR1	عملکرد واحد حسابداری
		VAR2	عملکرد و تصمیم‌گیری مدیران ارشد
		VAR3	انجام به موقع تعهدات به بیمه‌شدگان و مستمري‌بگیران
		VAR4	انجام به موقع تعهدات نسبت به کارکنان و طلبکاران
گسترش ساختار مدیریت نقدینگی	مستقل	VAR5	مدیریت روزبه‌روز نقدینگی
		VAR6	پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی
		VAR7	اندازه‌گیری و مراقبت مستمر از وجه نقد در واحدهای حسابداری
		VAR8	کنترل و گزارش‌دهی ریسک نقدینگی
		VAR9	ایراد راهکار و تعریف اصول مربوط به مدیریت نقدینگی
کنترل داخلی	مستقل	VAR10	سیستم مناسب کنترل داخلی ناظر بر فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی
		VAR11	وجود واحد حسابرسی داخلی مستقل

تدوین برنامه‌های مقابله با بحران‌های نقدینگی	VAR12	مستقل	برنامه‌ریزی اقتضایی
ایجاد گروه برنامه‌ریزی اقتضایی در واحد حسابداری	VAR13		
ایجاد صندوق جبران کسری‌های آتی برای جبران کسورات مالی در مواقع بحران	VAR14		
صرفه‌جویی در اقلام مصرفی در شعب و ادارات تابعه	VAR15	مستقل	صرفه‌جویی
ایجاد دوره‌های آموزشی نحوه صحیح مصرف منابع برای کارکنان	VAR16		
تبلیغ و تشویق فرهنگ صرفه‌جویی در میان کارکنان	VAR17		
ایجاد بستر برای سرمایه‌گذاری (واگذاری خدمات پیشخوان به بخش خصوصی)	VAR18		
توسعه و گسترش بیمه اختیاری و مشاغل آزاد فاقد کمک دولت	VAR19	مستقل	درآمد حق بیمه
تعامل مؤثر با کارفرمایان	VAR20		
ارائه خدمات الکترونیکی در تسریع فرآیند پرداخت حق بیمه	VAR21		
برنامه‌ریزی برای افزایش میل کارفرمایان به بیمه نمودن کارکنان خود	VAR22	مستقل	مطالبات
ارائه بسته‌های مشوق برای پرداخت‌های به‌موقع از سوی کارفرمایان خوش حساب	VAR23		
برخورد مناسب با کارفرمایان از سوی کارمندان	VAR24		
ایجاد دوره‌های مقطعی بخشودگی جرائم مطالبات معوق	VAR25		
برنامه مدون و حساب‌شده در خصوص وصول هرچه بیشتر مطالبات معوق	VAR26		
ایجاد کمیته‌های ویژه وصول و کمک همه‌جانبه از سوی سایر کارکنان	VAR27		
ایجاد بستر برای سرمایه‌گذاری مستقیم اقشار جامعه در سازمان و شرکت‌های تابعه آن	VAR28		
متمرکز نمودن پرداخت مالی تعهدات در برنامه زمانی متمرکز	VAR29	مستقل	تعهدات
ارائه بسته‌های تشویقی در کمتر استفاده نمودن بیمه‌شدگان از خدمات کوتاه‌مدت	VAR30		

۴-۲-۱-۲- بررسی برازش مدل

پیش از اطمینان نهایی به ابزارهای اندازه‌گیری و به‌کارگیری آنها در مرحله اصلی جمع‌آوری داده‌ها ضرورت دارد که پژوهش‌گر از طریق علمی، اطمینان نسبی لازم را نسبت به روا بودن به‌کارگیری ابزار موردنظر و معتبر بودن آن پیدا کند.

۴-۲-۱-۲- روائی (اعتبار) ابزار سنجش

برای تعیین روائی پرسشنامه با به‌کارگیری معیار گیفن اشتراک هر یک از سؤالات و سازه‌ها موردبررسی قرار گرفته. لازم به ذکر است گیفن و اشتراک^۱ توصیه می‌کنند که گویه‌های یک سازه باید بیشترین بار عاملی را بر سازه خود داشته باشد. یعنی بار مقطعی کمتری بر سازه‌های دیگر داشته باشد. آنها پیشنهاد می‌کنند که بار عاملی هر گویه بر روی سازه مربوط به خود باید حداقل ۰,۱ بیشتر از بار عاملی همان گویه بر سازه‌های دیگر باشد.

باتوجه به نتایج به‌دست‌آمده از معیار گیفن و اشتراک در این تحقیق تمامی گویه‌های سازه‌ها بیشترین بار عاملی را بر سازه خود دارند که نشانه تأیید روائی تشخیص و اعتبار مدل ساختاری است.

۴-۲-۱-۲- پایایی پرسشنامه (اعتماد)

روش‌های مختلفی برای سنجش پایایی وجود دارد. در این پژوهش به‌منظور سنجش پایایی پرسش‌ها یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش‌آزمون توزیع شد و سپس، با استفاده از داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه، میزان ضریب اعتماد با روا آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار اسمارت پی-ال-اس ۱ محاسبه گردید.

جدول ۳. پایایی پرسشنامه

متغیر پنهان	آلفای کرونباخ ^۱	متغیر پنهان	آلفای کرونباخ
مدیریت نقدینگی	۰,۸	صرفه‌جویی	۰,۷
گسترش ساختار مدیریت نقدینگی	۰,۸	درآمد حق بیمه	۰,۷
کنترل داخلی	۰,۷	مطالبات	۰,۸
برنامه‌ریزی اقتضایی	۰,۷	تعهدات	۰,۷

۴-۲-۱-۲-۳- بررسی کیفیت مدل

مقادیر غیرمنفی شاخص‌های کیفیت مدل ساختاری^۱ نشانگر کیفیت مناسب و قابل قبول مدل اندازه‌گیری و ساختاری هستند.

جدول ۴. کیفیت مدل

متغیر	1-(SSE/SSO)	متغیر	1-(SSE/SSO)
مدیریت نقدینگی	۰,۰۰	صرفه جویی	۰,۰۰
گسترش ساختار مدیریت نقدینگی	۰,۰۰	درآمد حق بیمه	۰,۰۰
کنترل داخلی	۰,۰۰	مطالبات	۰,۰۰
برنامه‌ریزی اقتصادی	۰,۰۰	تعهدات	۰,۰۰

SSO، مجموع مجذورات مشاهدات برای هر بلوک متغیر پنهان (سازه) و SSE، مجموع مجذور خطاهای پیش‌بینی برای هر بلوک متغیر پنهان (سازه) و همچنین $(1 - SSE/SSO)$ ، شاخص اعتبار اشتراک یا CV-COM را نشان می‌دهد و با عنایت به اینکه تمامی مقادیر شاخص اعتبار اشتراک غیر منفی می‌باشند، کیفیت مدل مناسب است.

۴-۲-۱-۲-۴- برازش کلی مدل

حاصل ضرب میانگین شاخص اشتراکی^۲ در میانگین واریانس استخراجی متغیرهای مدل را محاسبه و از آن جذر می‌گیریم. عدد حاصله تعیین کننده برازش کلی مدل است که از معیار GOF قابل محاسبه است. همچنین مقادیر استاندارد برای اندازه‌گیری برازش کلی مدل به قرار زیر است:

۱. کمتر از ۰,۰۱ ضعیف

۲. بین ۰,۰۱ و ۰,۲۵ متوسط

۳. بزرگ‌تر از ۰,۳۶ قوی

جدول ۵. برازش کلی مدل

شاخص اشتراکی یا R ^۲	واریانس استخراجی	سازه
۰,۶۰	۰,۴۳	مدیریت نقدینگی

1- CV-COM

2- Commuality

۴-۲-۲- ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به فرضیه‌ها (معنی داری ضرایب t مسیر)

نتایج روابط معنی داری بین متغیرهای مدل و فرض‌های تحقیق در جدول ذیل قابل مشاهده است.

جدول ۶. ضرایب استاندارد شده (ضرایب t) مسیر

متغیر	مدیریت نقدینگی	درآمد حق بیمه	مطالبات	تعهدات
گسترش ساختار مدیریت نقدینگی	۵,۷۴۶			
کنترل داخلی	۰,۷۲۰			
برنامه ریزی اقتضایی	۱,۱۹۶	۸,۷۳۶	۱۳,۲۰۶	
صرفه جویی	۰,۵۱۳			۴,۷۳۳
درآمد حق بیمه	۰,۸۰۲			۰,۸۷۶
مطالبات	۲,۶۸۳			۴,۳۸۰
تعهدات	۰,۶۷۲			

باتوجه به نتایج آزمون داریم:

- ۱- اثر سازه گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,01$ معنی دار است زیرا آماره t بزرگ تر از $2,66$ است.
- ۲- اثر سازه کنترل داخلی بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,05$ معنی دار نیست زیرا آماره t کوچک تر از $1,96$ است.
- ۳- اثر سازه برنامه ریزی اقتضایی بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,05$ معنی دار نیست زیرا آماره t کوچک تر از $1,96$ است.
- ۴- اثر سازه صرفه جویی بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,05$ معنی دار نیست زیرا آماره t کوچک تر از $1,96$ است.
- ۵- اثر سازه درآمد حق بیمه بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,05$ معنی دار نیست زیرا آماره t کوچک تر از $1,96$ است.
- ۶- اثر سازه تعهدات بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,05$ معنی دار نیست زیرا آماره t کوچک تر از $1,96$ است.
- ۷- اثر سازه مطالبات بر مدیریت نقدینگی در سطح $0,01$ معنی دار است زیرا آماره t بزرگ تر از $2,66$ است.

۸- اثر سازه برنامه‌ریزی اقتضایی بر درآمد حق بیمه در سطح ۰,۰۱ معنی‌دار است زیرا آماره t بزرگ‌تر از ۲,۶۶ است.

۹- اثر سازه برنامه‌ریزی اقتضایی بر مطالبات در سطح ۰,۰۱ معنی‌دار است زیرا آماره t بزرگ‌تر از ۲,۶۶ است.

۱۰- اثر سازه صرفه‌جویی بر تعهدات در سطح ۰,۰۱ معنی‌دار است زیرا آماره t بزرگ‌تر از ۲,۶۶ است.

۱۱- اثر سازه درآمد حق بیمه بر تعهدات در سطح ۰,۰۵ معنی‌دار نیست زیرا آماره t کوچک‌تر از ۱,۹۶ است.

۱۲- اثر سازه مطالبات بر تعهدات در سطح ۰,۰۱ معنی‌دار است زیرا آماره t بزرگ‌تر از ۲,۶۶ است.

۴-۲-۳- بررسی میزان اثر متغیرها بر یکدیگر با ضرایب مسیر Beta

جدول ۷. ضرایب Beta

متغیر	مدیریت نقدینگی	درآمد حق بیمه	مطالبات	تعهدات
گسترش ساختار مدیریت نقدینگی	۰,۵۶۹			
کنترل داخلی	-۰,۰۶۹			
برنامه‌ریزی اقتضایی	۰,۰۶۱	۰,۵۳۸	۰,۶۲۵	۰,۲۲۷
صرفه‌جویی	-۰,۰۲۲			۰,۳۹۶
درآمد حق بیمه	-۰,۱۱۶			-۰,۰۸۹
مطالبات	۰,۴۱۴			۰,۴۴۰
تعهدات	۰,۰۵۶			

نتایج حاصل از این قرار است که:

الف) اثر سازه‌های گسترش ساختار، کنترل داخلی، برنامه‌ریزی اقتضایی، صرفه‌جویی، درآمد حق بیمه، مطالبات و تعهدات بر مدیریت نقدینگی به ترتیب برابر ۰,۵۶۹، -۰,۰۶۹، ۰,۰۶۱، -۰,۰۲۲، -۰,۱۱۶، ۰,۴۱۴ و ۰,۰۵۶ است.

ب) اثر سازه برنامه‌ریزی اقتضایی بر مطالبات ۰,۶۲۵ است.

پ) اثر سازه برنامه‌ریزی اقتضایی بر درآمد حق بیمه ۰,۵۳۸ است.

ت) اثر سازه‌های برنامه‌ریزی اقتضایی، صرفه‌جویی، درآمد حق بیمه و مطالبات بر تعهدات به ترتیب

۰,۲۲۷، ۰,۳۹۶، ۰,۰۸۹- و ۰,۴۴۰ است.

بنابراین سازه‌های گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، مطالبات، برنامه‌ریزی اقتضایی، تعهدات، صرفه‌جویی، کنترل داخلی و درآمد حق بیمه به ترتیب بیشترین تا کمترین اثر را بر مدیریت نقدینگی در اداره کل تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران دارند.

همچنین سازه‌های مطالبات، صرفه‌جویی، برنامه‌ریزی اقتضایی و درآمد حق بیمه به ترتیب بیشترین تا کمترین اثر را بر تعهدات در اداره کل تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران دارند.

۴-۲-۲-۴- مقادیر R² (واریانس تبیین شده):

جدول ۸. واریانس تبیین شده

متغیر	R square
مدیریت نقدینگی	۰,۴۳۴
درآمد حق بیمه	۰,۲۸۹
مطالبات	۰,۳۹۱
تعهدات	۰,۴۸۰

نتیجه حاصل حاکی از آن است که:

الف) سازه گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، کنترل داخلی، برنامه‌ریزی اقتضایی، صرفه‌جویی، درآمد حق بیمه، مطالبات و تعهدات ۴۳ درصد از تغییرات مدیریت نقدینگی را پیش‌بینی می‌کنند.

ب) سازه برنامه‌ریزی اقتضایی ۲۸ درصد از تغییرات درآمد حق بیمه را پیش‌بینی می‌کند.

پ) سازه برنامه‌ریزی اقتضایی ۳۹ درصد از تغییرات مطالبات را پیش‌بینی می‌کند.

ت) سازه‌های مطالبات، برنامه‌ریزی اقتضایی، درآمد حق بیمه و صرفه‌جویی ۴۸ درصد از تغییرات تعهدات را پیش‌بینی می‌کند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

۵-۱- نتایج

لازم به ذکر است که یافته‌های نهایی و پیشنهادهای، علاوه بر اینکه از نظر کاربردی نمودن پژوهش و کمک به حل مسئله موجود اهمیت دارد، در ایجاد و تقویت انگیزه در پژوهشگران و هموار نمودن راه مطالعات

بعدی نیز کاملاً مؤثر است. این پژوهش نیز با هدف شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران و شعب تابعه نگاشته شده است. آنچه در ادامه می‌آید تفسیر و نتیجه‌گیری بر اساس تحلیل‌های آماری انجام‌شده در بخش قبلی و سپس ارائه پیشنهادات و محدودیت‌ها در مسیر مطالعه است.

باتوجه به معنی‌داری اثر سازه‌ها بر یکدیگر تصمیم‌گیری در مورد فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر است.

جدول ۹. فرضیه‌ها و نتایج آزمون

نوع فرض	فرضیه	نتیجه آزمون
فرضیه اول	درآمد حق‌بیمه بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه دوم	مطالبات موجود در سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران از کارفرمایان و بیمه‌شدگان بر مدیریت نقدینگی در شعب تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه
فرضیه سوم	تعهدات سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران بر مدیریت نقدینگی در شعب تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه چهارم	صرفه‌جویی در منابع بر مدیریت نقدینگی در شعب سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه پنجم	کنترل داخلی و وجود ناظران بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه ششم	برنامه‌ریزی اقتصادی بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه هفتم	گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بر مدیریت نقدینگی در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه
فرضیه هشتم	برنامه‌ریزی اقتصادی بر درآمد حق‌بیمه در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه
فرضیه نهم	برنامه‌ریزی اقتصادی بر مطالبات موجود در شعب تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه
فرضیه دهم	صرفه‌جویی در منابع در شعب بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه
فرضیه یازدهم	میزان درآمد حق‌بیمه بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	عدم تأیید فرضیه
فرضیه دوازدهم	وصول مطالبات موجود در سازمان تأمین اجتماعی بر تعهدات سازمان تأمین اجتماعی شهرستان‌های استان تهران تأثیر معناداری دارد.	تأیید فرضیه

همین‌طور با توجه به نتایج به دست آمده از ضرایب مسیر Bete:

الف) سازه گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بیشترین اثر را بر سازه مدیریت نقدینگی در مقایسه با سازه‌های مطالبات، برنامه‌ریزی اقتضایی، تعهدات، صرفه‌جویی، کنترل داخلی و درآمد حق بیمه را دارد.

ب) سازه مطالبات بیشترین اثر را بر سازه تعهدات در مقایسه با سازه‌های صرفه‌جویی، برنامه‌ریزی اقتضایی و درآمد حق بیمه دارد.

همچنین بر اساس نتایج حاصل از مقادیر R^2 (واریانس تبیین شده):

الف) سازه‌های مؤثر بر مدیریت نقدینگی (گسترش ساختار مدیریت نقدینگی، مطالبات، برنامه‌ریزی اقتضایی، تعهدات، صرفه‌جویی، کنترل داخلی و درآمد حق بیمه) ۴۳ درصد از تغییرات سازه مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد را پیش‌بینی می‌کنند.

ب) سازه برنامه‌ریزی اقتضایی ۲۸ درصد از تغییرات سازه درآمد حق بیمه و ۳۹ درصد از سازه مطالبات را پیش‌بینی می‌کند.

پ) سازه‌های مؤثر بر تعهدات (مطالبات، صرفه‌جویی، برنامه‌ریزی اقتضایی و درآمد حق بیمه) ۴۸ درصد از تغییرات سازه تعهدات را پیش‌بینی می‌کنند.

در تحقیق حاضر برنامه‌ریزی اقتضایی با مدیریت نقدینگی رابطه معنی‌دار ندارد. مطالبات بر مدیریت نقدینگی و تعهدات سازمان اثر معنادار دارد و گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بیشترین اثر را بر جریان وجه نقد دارد که منجر به کاهش ریسک نقدینگی می‌گردد که منطبق با یافته‌های حمیدی (۱۳۹۹)، رحمانی پور (۱۳۹۱)، آنجلا رومان و آلینا کاملیا سارگو (۲۰۱۵)، آنامیکا سینگ و آنیل کومار شارما (۲۰۱۶) و در تضاد با یافته رویا آل عمران و سید علی آل عمران (۱۳۹۱) است.

۵-۲- پیشنهادات حاصل از فرضیه‌های پژوهش

بر اساس نتایج حاصل تحلیل مدل ساختاری پژوهش می‌توان پیشنهادات زیر را مدنظر قرار داد:

۱- عامل گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بیشترین اثر را بر مدیریت نقدینگی در سازمان تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران داشته است. لذا تمرکز بر گسترش ساختار مدیریت نقدینگی یعنی:

الف- طرح راهکار تأیید شده به منظور مدیریت روزبه‌روز نقدینگی و ابلاغ این راهکارها به کلیه واحدها

ب- تصویب راهکارها توسط هیئت‌مدیره و دریافت گزارش مستمر از انجام این راهکارها

ج- ایجاد ساختار مدیریتی در راستای اجرای مؤثر راهکارها

د- راه اندازی سیستم‌های اطلاعاتی مناسب برای اندازه‌گیری، مراقبت، کنترل و گزارش‌دهی ریسک نقدینگی

می‌تواند راه گشای بسیاری از مشکلات پیش روی، در کنترل جریان وجه نقد این سازمان باشد.

۲- باتوجه به اینکه عامل مطالبات سازمان بعد از گسترش ساختار مدیریت نقدینگی بیشترین اثر را در کنترل جریان وجه نقد در سازمان تأمین اجتماعی اداره کل شهرستان‌های استان تهران دارد طرح و برنامه مدون جهت وصول مطالبات معوق می‌تواند به مدیریت نقدینگی در این سازمان کمک کند.

۳- عوامل مطالبات سازمان از کارفرمایان، صرفه‌جویی در منابع و برنامه‌ریزی اقتضایی، اثر معنادار بر اجرای تعهدات سازمان نسبت به بیمه‌شدگان دارد در حالی که درآمد حق بیمه اثر معناداری بر تعهدات سازمان ندارد. لذا می‌توان با در نظر گرفتن مشوق‌هایی برای کارفرمایان بدهکار و همچنین آموزش‌های لازم جهت مصرف بهینه از منابع از سوی کارکنان و برنامه‌ریزی صحیح بدون اینکه فشار بر کارفرمایان خوش حساب جهت وصول حق بیمه باشد به تأمین منابع جهت انجام تعهدات سازمان تأمین اجتماعی کمک نمود.

۴- اثر معنادار برنامه‌ریزی اقتضایی بر درآمد حق بیمه و وصول مطالبات سازمان نشان می‌دهد که تغییر رویه در طراحی و اجرای برنامه‌های سازمان از جمله دریافت لیست حق بیمه، برگ پرداخت‌ها و شرایط و ضوابط مربوطه در این موارد ضروری به نظر می‌رسد.

۳-۵- پیشنهادات به سایر پژوهش‌های آتی

۱- طرح چارچوبی مشابه برای سایر متغیرهای سازمانی، همچنین افزایش اعتبار پژوهش با افزودن بر تعداد خبرگان، استفاده از سایر تکنیک‌های مشابه مانند تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره می‌تواند در دستور کار سایر پژوهش‌گران قرار گیرد.

۲- اجرای موضوع پژوهش در سطح کشور.

۳- مقایسه و بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی به‌طور مجزا در بخش‌های بیمه‌ای و درمانی .

۴- بررسی استقرار مدل به‌دست‌آمده در این پژوهش و اخذ نتایج و بازخوردها در سازمان‌های مشابه.

منابع

۱. آل عمران، رویا و سید علی آل عمران. (۱۳۹۱). «ارزیابی مدیریت کنترل حجم نقدینگی توسط بانک مرکزی»، فصل‌نامه علمی و پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، شماره ۱۵.
۲. اسماعیل‌زاده، علی و حلیمه جوانمردی. (۱۳۹۶). «طراحی الگوی مناسب مدیریت نقدینگی و پیش‌بینی ریسک آن در بانک صادرات»، فصلنامه اقتصاد مالی، سال یازدهم، شماره ۳۹، صفحه ۱۷۱ تا ۱۹۱.
۳. بهرامی، مهناز و عقیلی کرمانی. (۱۳۸۱). «مدیریت ریسک در بانکداری اسلامی»، مجموعه مقالات سیزدهمین همایش بانکداری اسلامی، تهران: موسسه عالی بانکداری ایران.
۴. حمیدی، محیا. (۱۳۹۹). «بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی و جریان وجه نقد در سازمان تأمین اجتماعی»، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات نوین اقتصاد، مدیریت و حسابداری در ایران.
۵. حیدری کلان، آمنه، رستم قره داغی، و صابر جلیلی. (۱۳۹۶). «عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت نقدینگی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)»، مجموعه مقالات کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، حقوق، اقتصاد و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون.
۶. رحمانی پور، سمیه. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل مؤثر بر ریسک نقدینگی در صنعت بانکداری»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، دانشکده مدیریت.
۷. رستمیان، فروغ و حاجی بابایی، فاطمه. (۱۳۸۸). «اندازه‌گیری ریسک نقدینگی بانک با استفاده از مدل ارزش در معرض خطر (مطالعه موردی: بانک سامان)»، پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، تهران، صفحه ۱۷۵ تا ۱۹۸.
۸. زمردیان، غلامرضا، محمدرضا رستمی، و ربابه بهرامیان. (۱۳۹۹). «طراحی الگوی بهینه یکپارچه مدیریت نقدینگی مبتنی بر ریسک در هلدینگ‌های تخصصی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)»، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۹۹، صص ۴۱-۵۴.
۹. صرافت، فاطمه و مریم صالحی. (۱۳۹۳). «مدیریت جریان وجه نقد و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» پژوهشنامه اقتصاد و کسب‌وکار، سال پنجم، شماره ۸، صفحه ۵۳ تا ۶۸.
۱۰. رهبر شمس کار صدیقه و مهناز فریدونی. (۱۳۸۴). «رویه‌های مؤثر مدیریت نقدینگی بانک‌ها»، انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری (بانک تسویه بین‌الملل، ۲۰۰۰).
۱۱. عرب مازاریزدی، محمد، رافیک باغومیان و فرزانه کاکه‌خانی. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه میان ترکیب دارایی - بدهی و ریسک نقدینگی بانک‌ها در ایران»، دانش حسابرسی، سال سیزدهم، شماره ۵۲.

12. Anamika Sing and Anil Kumar Sharma. (2016). "An empirical analysis of macroeconomic and bank-specific factors affecting liquidity of India banks", *Future Business Journal*, vol.2, pp. 40-53.

13. Angela Romana, Alina Camelia Sargub. (2015). "The impact of bank-specific factors on the

commercial banks liquidity: empirical evidence from CEE countries”, *Procedia Economics and Finance*, vol. 20, pp. 571 – 579.

14. Banks, Erik. (2005). *Liquidity Risk Managing Asset and Funding Risk*, Palgrave Macmillan.
15. Falconer, Bob. (2001). “Structural Liquidity: The Worry Beneath the Surface”, *Balance Sheet*, Vol. 9, No.3, Pp. 13-19.
16. Tripe, David. (1999). *Liquidity Risk in Banks*, New Zealand: Massey University.